

Document informatiu

*per als mitjans de comunicació sobre la
instauració de l'obligatorietat d'etiquetar en
català per part de les grans empreses a
partir del 23 de gener del 2011*

**PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA**

El 23 de gener del 2011, finalitza el període d'adaptació per a les grans empreses per etiquetar en català. Així ho estableix el nou Codi de Consum que va entrar en vigor el 23 d'agost del 2010 després que fos aprovat pel Parlament de Catalunya. Aquest document és un breu resum sobre aquesta implantació i la importància d'aquesta data.

Què és el Codi de consum de Catalunya?

La Llei 22/2010, de 20 de juliol, del Codi de consum de Catalunya (vegeu <http://www.gencat.cat/eadop/imatges/5677/10196041.pdf>), aprovada pel Parlament el passat dia 30 de juny de 2010, és la llei marc de defensa i protecció del consumidor. Així defineix la mateixa llei a l'article 111-1 l'objecte i l'àmbit:

'Aquesta llei té per objecte garantir la defensa i la protecció dels drets de les persones consumidores i establir, en l'àmbit territorial de Catalunya, els principis i les normes que les han de regir per tal de millorar la qualitat de vida de les persones.'

Deroga doncs l'anterior llei sobre consum, vigent des del 1993: la Llei 3/1993, del 5 de març, de l'Estatut del consumidor.

Tal com defineix l'Agència Catalana de Consum, amb la nova llei del Codi de consum, s'aconsegueix:

- Unificar amb un únic text legal tota la normativa fins ara dispersa en matèria de consum.
- Millorar el nivell de protecció de les persones consumidores i incorporar al nostre ordenament jurídic les noves normes comunitàries que incideixen en l'àmbit del consum.
- Adequar la normativa bàsica i general de protecció de les persones consumidores a la realitat social i econòmica actual.

Segons especifica, també la mateixa Agència Catalana de Consum (vegeu http://www.consum.cat/qui_som/communicacio/codi-consum-catalunya/index.html), el Codi de consum de Catalunya amplia, actualitza i millora els drets de les persones consumidores al nostre país i el dota, en l'àmbit del consum, d'un marc jurídic complet que vol esdevenir model de referència en molts sectors de l'activitat econòmica.

Com afecta a la llengua de l'etiquetatge a casa nostra?

El Codi de Consum inclou un article sobre Drets lingüístics de les persones consumidores (article 128-1), i un altre sobre Requisits lingüístics per part de les empreses (article 211-5) pel qual fa obligatori l'acompliment dels drets de l'article 128-1. Aquest article, pel que fa a la llengua de l'etiquetatge de productes diu:

'2. Les persones consumidores, sens perjudici del respecte ple al deure de disponibilitat lingüística, tenen dret a rebre en català:

b) Les informacions necessàries per al consum, l'ús i el maneig adequats dels béns i serveis, d'acord amb llurs característiques, amb independència del mitjà, format o suport utilitzat, i, especialment, les dades obligatòries relacionades directament amb la salvaguarda de la salut i la seguretat.'

D'altra banda l'article 211-5 converteix aquest dret en una obligació per part de les empreses:

'1. La documentació i les informacions necessàries per al consum i l'ús adequats dels béns i serveis dirigides a les persones consumidores han d'estar a disposició immediata d'aquestes, d'acord amb el que estableix l'article 128-1. Aquest requisit no s'aplica a les marques, els noms comercials i la retolació emparada per la legislació de la propietat industrial.'

Això comporta, tal com esmenta l'Agència Catalana de Consum, que l'etiquetatge dels productes distribuïts a Catalunya ha d'ésser com a mínim en català (vegeu http://www.consum.cat/qui_som/communicacio/codi-consum-catalunya/preguntes-codi/index.html#4):

Text extret del web de l'Agència Catalana de Consum:

'4.1. D'acord amb el codi de consum de Catalunya, els productes s'han d'etiquetar en llengua catalana?

Sí. L'article 128-1 del Codi de consum de Catalunya estableix que les persones consumidores tenen dret a rebre en català les informacions necessàries per al consum, l'ús i el maneig adequats dels béns, d'acord amb les seves característiques, amb independència del mitjà, format o suport utilitzat, i, de manera especial, les dades obligatòries relacionades directament amb la salvaguarda de la salut i la seguretat.

Per tant, les informacions necessàries per al consum i l'ús adequat dels béns que hi hagi a l'etiquetatge dels béns que es comercialitzen a Catalunya han de constar, almenys, en llengua catalana.'

Quines informacions cal etiquetar en català?

Tal com diu la llei, cal etiquetar, almenys en català, totes les informacions necessàries per al consum, l'ús i el maneig dels productes; per tant les dades obligatòries. En un producte alimentari per exemple, haurien de ser en català dades com els ingredients, la data de caducitat, nom del tipus de producte i altres dades obligatòries sobre les característiques del producte. En un producte industrial caldria que fossin en català aspectes com els advertiments o les instruccions d'ús si és el cas. En un producte farmacèutic, per descomptat això inclouria les instruccions d'ús del producte. De fet totes aquestes dades són les que són generalment obligatòries d'etiquetar en les respectives llengües mitjanques on es distribueix un producte dins la Unió Europea, i per tant les informacions obligatòries que cal fer en català són les mateixes que cal fer per la resta de llengües amb un nombre similar de parlants de la Unió Europea.

Per què el 23 de gener és una data clau per a l'etiquetatge?

La disposició transitòria segona del Codi de consum estableix que:
Les obligacions que estableix el llibre segon i que no recollia la normativa anterior són exigibles a les empreses i les entitats afectades un cop passats sis mesos des de la publicació d'aquesta llei. A aquests efectes, per als empresaris que tenen la consideració de microempresa o de petita o mitjana empresa, d'acord amb la Recomanació CE/2003/361, del 6 de maig, el termini d'adaptació és d'un any.

Com que la llei es va publicar el 23 de juliol, el termini de 6 mesos finalitza el 23 de gener d'enguany, tot i que per a les microempreses, les petites i mitjanques empreses, s'allarga fins al 23 de juliol del 2011. Per tant això vol dir que les grans empreses hauran hagut d'etiquetar en català a la data de 23 de gener, mentre la resta encara tenen un marge de temps més ampli per adaptar-s'hi.

Això vol dir que quan anem al supermercat a finals de gener ja trobarem tots els productes de les grans empreses adaptats a la llei?

Segurament les empreses amb departaments jurídics més eficients, les més modernes i innovadores, doncs sí. Així mateix, les que ja s'han avançat o ja fa temps que actuen responsablement amb el consumidor, també ja etiquetaran en català (de fet ja ho feien). Per a la resta d'empreses, de segur que la previsió haurà estat menys fina i encara tindran estocs d'embalatge vells. Si bé se suposa que a partir del 23 de gener els nous productes de fàbrica ja hauran d'estar adaptats, és lògic pensar que hi ha productes que encara poden trigar uns mesos a arribar a les botigues i, per tant, les conseqüències de la nova llei s'aniran veient al llarg del 2011.

Aquesta obligació existeix per a la resta de llengües de la Unió Europea comparables al català?

Sí. Totes les llengües europees amb tants parlants com el català dins la Unió Europea, i per descomptat les més parlades també, tenen mecanismes que fan obligatori l'etiquetatge en les respectives llengües. El català era l'única d'aquestes (té uns 9 milions de parlants) que després de tants anys de democràcia encara no havia desenvolupat una llei en aquest sentit. Més enllà de la Unió Europea, els països plurilingües desenvolupats de tradició democràtica també tenen lleis en el mateix sentit per a les llengües com el català, de manera que en un mateix estat, segons territori on cada llengua és pròpia, cal etiquetar en les respectives llengües. Pel que fa la nostra llengua hi havia fins ara un buit legal que comportava una situació excepcional amb una notable baixa presència del català en l'etiquetatge de productes, i per altra banda una aclaparadora presència del castellà en l'etiquetatge i instruccions arran d'una forta política lingüística que la feia (i la fa encara) obligatòria en aquest àmbit. Aquesta llei no és res més que una adequació a una deficiència legal de les normes del mercat pel que fa al català, per bé en general, encara, les lleis que afecten a les altres llengües comparables en l'etiquetatge en els respectius territoris, en són més i més incisives.

Existeix aquesta mateixa obligació per al castellà a Catalunya?

L'obligació d'etiquetar en castellà a Catalunya és molt més severa. Actualment (desembre 2010) hi ha 196 disposicions que obliguen a etiquetar els productes en castellà a Catalunya, amb sancions previstes si no es fa. Hi ha productes que estan afectats per més de 5 normatives.

Això afecta no només l'etiquetatge, sinó instruccions de productes, manuals d'ús, embalatge, retolació, garanties... Aquesta imposició, ja heretada del franquisme i encara ampliada, ha conformat un paisatge lingüístic singular amb una àmplia presència del castellà a casa nostra, situació que no es dona en els contextos europeus amb llengües amb un nombre similar de parlants que la nostra. En l'etiquetatge Espanya és un cas singular d'imposició d'una llengua (castellà) amb tantes sancions previstes més enllà d'on és pròpia, tot i haver-hi una llengua pròpia (el català) tan parlada. Podeu consultar la legislació impositiva del castellà en l'etiquetatge en aquest document: http://www.plataforma-llengua.cat/media/assets/1720/lleis_etiquetatge_castell__des_2010.pdf

Com és que de manera excepcional el castellà rep aquest tractament a Catalunya?

Espanya és l'únic estat de la Unió Europea i de l'entorn de països europeus que després del procés democràtic o de la modernització del país ha conservat polítiques diferenciades entre llengües mitjanes. En la resta de països, les llengües mitjanes com el català (amb una població entre mig milió i 10 milions de parlants que l'utilitzen el dia a dia i que la saben escriure) han estat reconegudes com a llengües oficials de l'Estat en igualtat de condicions amb qualsevol altra llengua (de fet, de manera excepcional, el nom de la llengua catalana no apareix ni a la constitució espanyola). Espanya ha creat només regions bilingües amb drets restringits en allò que afecta a les llengües que no eren el castellà. Mentre en aquests casos, com el cas de la regió de Brussel·les, les regions bilingües es creen quan la llengua pròpia assoleix paràmetres del voltant del 10% de la població i sempre en igualtat de condicions; Espanya ho ha fet per al català amb uns percentatges de més del 40% i amb restriccions de l'oficialitat pel que fa a la llengua pròpia. Aquestes restriccions han tingut conseqüències a l'hora de fer legislacions lingüístiques en l'àmbit socioeconòmic, de manera, que fins i tot en les regions bilingües, l'Estat espanyol ha establert, de manera excepcional, un règim lingüístic impositiu únic a favor d'una de les llengües, la que no era pròpia: el castellà.

Això es desprèn del caràcter monolingüe de la llengua oficial de l'estat i de les lleis que se'n desprenen. Així pel que fa a les lleis del consumidor estatals el govern espanyol va establir únicament obligacions pel castellà. En el Reial Decret Legislatiu 1/2007, de 16 de novembre, per al qual s'aprova el text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris i altres lleis complementàries, a l'article 18, estableix clarament:

Sense perjudici de les excepcions previstes legalment o per reglament, les indicacions obligatòries de l'etiquetatge i presentació dels béns o serveis comercialitzats a Espanya han de figurar, almenys, en castellà, llengua espanyola oficial de l'Estat.

De fet aquesta normativa s'afegia a moltes altres específiques de cada sector (alimentari, industrial, farmacèutic, veterinari...) fins arribar a 196 disposicions el 2010 que feien obligatori el castellà en l'etiquetatge (vegeu http://www.plataforma-llengua.cat/media/assets/1720/lleis_etiquetatge_castell__des_2010.pdf)

Això comportava que mentre estats plurilingües com Bèlgica, Suïssa, Canadà o Finlàndia ja feia molts anys que establien l'etiquetatge obligatori per totes les llengües mitjanes, i fins i tot Itàlia per la minoria Tirolesa del voltant de 200.000 parlants, Espanya encara es resistia a fer les modificacions, i l'adaptació ha calgut fer-la des de l'àmbit autonòmic.

Aquesta obligació existeix en d'altres comunitats autònomes espanyoles?

Sí. L'obligació d'etiquetar en una llengua ha estat desenvolupada pels governs de diverses comunitats autònomes espanyoles però sempre en relació a la imposició del castellà en l'etiquetatge. De fet aquesta obligatorietat està inclosa en les lleis sobre consum respectives, tot i que, de fet, no té gaire sentit car l'obligatorietat en l'etiquetatge en castellà ja està prevista en la llei estatal de consum i en 195 disposicions més; estatals. Així i tot es torna a insistir en aquesta obligatorietat a Cantàbria amb la llei 1/2006 de Defensa dels Consumidors i Usuaris, a Aragó, amb la llei 16/2006 de Protecció i Defensa dels Consumidors i Usuaris, a Madrid, amb la llei 11/1998 de Protecció dels Consumidors, a Castellà i Lleó, amb la llei 11/1998 per la Defensa dels Consumidors i Usuaris, a Astúries, amb la llei 11/2002 dels Consumidors i Usuaris, a les Canàries, amb la llei 3/2003 de l'Estatut dels Consumidors i Usuaris o a les Balears, amb la llei 1/1998 del Consumidor.

Com és que ha trigat tant a arribar l'obligatorietat del català a l'etiquetatge?

Certament, durant molts anys s'ha mantingut aquesta excepcionalitat legal. El Tribunal Constitucional es va decantar per reconèixer aquesta competència als governs autonòmics, com és ben patent en la Sentència 147/1996, de 19 de setembre de 1996 (suplement del BOE núm. 254, de

21 d'octubre), on permetia a les Comunitats Autònomes, i per tant al Govern de la Generalitat, d'establir la necessitat que els productes estiguessin etiquetats també en la llengua pròpia de la comunitat. El Parlament de Catalunya l'any 1993 va aprovar la Llei 3/1993 de l'Estatut del Consumidor de 5 de març, on es reconeixia el dret dels consumidors de rebre l'etiquetatge en català, concretament en l'article 26 del Capítol IV sobre Drets lingüístics dels consumidors. Però calia donar compliment, tal com especificava la mateixa llei, del dret perquè, en les mateixes termes que el castellà, passés a ésser obligatori per les empreses i es pogués sancionar (tal com preveuen les lleis d'aquest tipus a la resta de la Unió Europea i la mateixa llei espanyola pel que fa el castellà). Tanmateix, el Govern català no va desenvolupar cap reglament per establir el deure. És en aquest sentit que el 2001 el Parlament de Catalunya va aprovar la Moció 98/VI (BOPC del 18 de juny del 2001), on en l'apartat 2.d s'especificava que durant l'any 2001 s'elaboraria un programa específic de desplegament de l'article 34 de la Llei 1/1998 de Política lingüística i de l'article 26 de la Llei 3/1993 de l'Estatut del consumidor, amb l'objectiu de fomentar l'ús del català en l'etiquetatge de productes i l'edició de catàlegs, manuals i altres materials informatius destinats als consumidors. Malgrat això, mai no es van portar a terme els compromisos fixats per la moció tot i que el termini era dins el període de l'any 2001. També la Llei 1/1998 de política lingüística en el punt 3 de l'article 34 esmentava que *"El Govern de la Generalitat ha de regular per reglament la informació a les persones consumidores i usuàries de sectors determinats, i l'etiquetatge i les instruccions d'ús dels productes industrials o comercials que es distribueixen en l'àmbit territorial de Catalunya, d'una manera especial els dels productes alimentaris envasats, els perillosos i els tòxics, i també el tabac, per garantir-hi la presència progressiva del català, seguint els principis d'aquesta llei, de les normes de la Unió Europea i de la resta de l'ordenament jurídic"*. De fet en l'article 34.2 sí que es va obligar a etiquetar en català una ínfima part dels productes, només aquells distribuïts a Catalunya que gaudissin d'una denominació de qualitat o d'origen catalana (vins amb Denominació d'Origen, Caves, Olis amb Denominació d'origen...). Ha estat doncs un camí amb moltes trifulgues, fins que no s'ha modificat finalment la llei del consumidor.

Què passarà amb les empreses que decideixin vendre fora de la legislació vigent pel que fa al català?

Les empreses generalment tenen en compte la legislació i l'acompleixen. Pot haver-hi casos per negligència o per descuit. Però sembla poc lògic que si totes les grans multinacionals acompleixen les 196 disposicions pel

que fa el castellà (i les altres lleis autonòmiques corresponents); incomplissin aquesta llei pel que fa al català. Significaria un doble barem en el tractament legal i per tant una negativa amb alt contingut ideològic que defugiria les normes del mercat. Per a aquests casos (esperem que comptats) hi ha, com en les lleis pel que fa al castellà, un sistema de sancions, i el consumidor pot recórrer a la denúncia. Com tota llei, té un règim disciplinari.

El govern està obligat a tramitar les denúncies?

Per descomptat. El govern no pot negar-se a aplicar una llei que el Parlament ha aprovat.

Quines altres novetats incorpora el Codi de consum pel que fa a la llengua catalana respecte a la legislació anterior?

Més enllà de l'etiquetatge el nou Codi de consum conté altres aspectes lingüístics; alguns de nous, d'altres que refermen anteriors legislacions i d'altres que les concreten o desenvolupen. Un aspecte important és que inclou el criteri lingüístic en algunes definicions de l'Article 111-2 de manera que pot tenir conseqüències en la legislació que afecta al consum. Així defineix:

*b) **Persona consumidora mitjana:** persona consumidora que, d'acord amb un criteri de diligència ordinària, hauria d'estar normalment informada i ésser raonablement curosa en les relacions de consum, en funció dels factors socials, **culturals i lingüístics.***

*l) **Consum responsable:** consum moderat, informat, reflexiu i conscient de béns i serveis, tot tenint en compte els criteris de sostenibilitat **cultural, ambiental, socioeconòmica i lingüística.***

D'altra banda inclou no només els drets lingüístics de les persones consumidores a l'article 128 -1, sinó que aquests passen a ésser requisits, per tant obligacions per part de les empreses, a l'article 211-5. Ço vol dir que hi ha sancions. A l'article 331-6 sobre altres infraccions s'especifica:

A més de les infraccions que tipifiquen els articles 331-1 a 331-5, són també infraccions:

*k) **Vulnerar els drets lingüístics de les persones consumidores o incomplir les obligacions en matèria lingüística que estableix la normativa.***

Pel que fa als articles 128-1 i 211- 5, més enllà de les obligacions en l'etiquetatge o altres informacions dels béns i serveis en qualsevol format, també inclou altres novetats:

Aquests en són els redactats sencers:

CAPÍTOL VIII

Drets lingüístics

Article 128-1

Drets lingüístics de les persones consumidores

1. *Les persones consumidores, en llurs relacions de consum, tenen dret, d'acord amb el que estableixen l'Estatut d'autonomia i la legislació aplicable en matèria lingüística, a ésser ateses oralment i per escrit en la llengua oficial que escullin.*

2. *Les persones consumidores, sens perjudici del respecte ple al deure de disponibilitat lingüística, tenen dret a rebre en català:*

a) *Les invitacions a comprar, la informació de caràcter fix, la documentació contractual, els pressupostos, els resguards de dipòsit, les factures i els altres documents que hi facin referència o que en derivin.*

b) *Les informacions necessàries per al consum, l'ús i el maneig adequats dels béns i serveis, d'acord amb llurs característiques, amb independència del mitjà, format o suport utilitzat, i, especialment, les dades obligatòries relacionades directament amb la salvaguarda de la salut i la seguretat.*

c) *Els contractes d'adhesió, els contractes amb clàusules tipus, els contractes normats, les condicions generals i la documentació que hi faci referència o que derivi de la realització d'algun d'aquests contractes.*

3. *La Generalitat ha de vetllar pel foment en les relacions de consum de l'ús de la llengua occitana, denominada aranès a l'Aran, dins de l'àmbit territorial de l'Aran, on és llengua pròpia.*

Article 211-5

Requisits lingüístics

1. *La documentació i les informacions necessàries per al consum i l'ús adequats dels béns i serveis dirigides a les persones consumidores han d'estar a disposició immediata d'aquestes, d'acord amb el que estableix l'article 128-1. Aquest requisit no s'aplica a les marques, els noms comercials i la retolació emparada per la legislació de la propietat industrial.*

2. *Sens perjudici del que estableixen la Llei 1/1998, del 7 de gener, de política lingüística, i les altres lleis aplicables, les administracions públiques han de promoure, impulsar i fomentar les obligacions lingüístiques que*

aquesta llei estableix, especialment, per als establiments i la publicitat que ocupen el domini públic i per a les empreses concessionàries.

Si analitzem els canvis per alguns àmbits, podem dir:

Pel que fa a la disponibilitat lingüística:

Fins ara la Llei de política lingüística de l'any 1993, establia que les empreses i establiments han de poder atendre els consumidors quan s'expressin en qualsevol de les llengües oficials.

Article 32.1 Les empreses i els establiments dedicats a la venda de productes o a la prestació de serveis que desenvolupen llur activitat a Catalunya han d'estar en condicions de poder atendre els consumidors i consumidores quan s'expressin en qualsevol de les llengües oficials a Catalunya.

L'article de l'Estatut d'Autonomia del 2006, va incloure una novetat, passant del dret de ser atès **quan s'expressin** en una llengua oficial, al dret de ser atès **en** la llengua oficial.

Article 34 Totes les persones tenen dret a ésser ateses oralment i per escrit en la llengua oficial que elegeixin en llur condició d'usuàries o consumidores de béns, productes i serveis. Les entitats, les empreses i els establiments oberts al públic a Catalunya estan subjectes al deure de disponibilitat lingüística en els termes que estableixen les lleis.

Finalment el Codi de consum és la llei que estableix això, i ho fa d'aquesta manera; incidint en el canvi, cosa que significa un progrés substancial, en el sentit que les empreses i establiments han de disposar de personal de manera que es pugui atendre en la llengua corresponent, no només atendre si s'hi expressen els clients:

Article 128-1.1: Les persones consumidores, en llurs relacions de consum, tenen dret, d'acord amb el que estableixen l'Estatut d'autonomia i la legislació aplicable en matèria lingüística, a ésser ateses oralment i per escrit en la llengua oficial que escullin.

Pel que fa a la retolació i documentació (factures, contractes...)

Ratifica allò que ja establia la Llei de política lingüística (article 32.3), tot i que millora l'eficiència de la interpretació definint ara com a "invitacions a comprar" allò que eren "documents d'oferta de serveis". Si ara cal, més enllà de la retolació fixa, que les invitacions a comprar siguin en català, això vol dir, segons la definició de la mateixa llei que cal que sigui en

català: qualsevol comunicació comercial que indica les característiques del bé o servei i el seu preu, i que permet a la persona consumidora d'adquirir-lo.

Tot i que l'article 15.3 de la llei de política lingüística ja obliga a fer els contractes en català i que estiguin a disposició del client de forma immediata, els articles 128-1 i 211-5 del Codi de consum ratifiquen aquesta obligatorietat.

Article 128-1

2. Les persones consumidores, sens perjudici del respecte ple al deure de disponibilitat lingüística, tenen dret a rebre en català:

a) Les invitacions a comprar, la informació de caràcter fix, la documentació contractual, els pressupostos, els resguards de dipòsit, les factures i els altres documents que hi facin referència o que en derivin.

Article 211-5

Requisits lingüístics

1. La documentació i les informacions necessàries per al consum i l'ús adequats dels béns i serveis dirigides a les persones consumidores han d'estar a disposició immediata d'aquestes, d'acord amb el que estableix l'article 128-1. Aquest requisit no s'aplica a les marques, els noms comercials i la retolació emparada per la legislació de la propietat industrial.

Una novetat important són les factures, que ara cal que siguin en català per a qualsevol bé o servei. Fins ara només eren obligatòries en català per a certs sectors específics.

PLATAFORMA PER LA LLENGUA

Via Laietana, 48 A. Principal 2a

08003 Barcelona

Tel. 93 321 18 03

Fax 93 321 12 71

info@plataforma-llengua.cat

**P L A T A
F O R M A
P E R L A
L L E N G U A**

www.plataforma-llengua.cat